

Vademecum voor het tellen van uitvliegers

Vleermuizenwerkgroep
Oost-Vlaanderen
2014

Telperiode

Het tellen wordt best uitgevoerd **eind mei/juni**, vóór het spenen van de jongen. Daardoor kan het aantal volwassen vrouwtjes in de kolonie geschat worden. Indien mogelijk is het interessant om een **tweede telling** uit te voeren in **midden augustus**. Vanaf deze periode vliegen de jongen samen uit met de volwassenen waardoor het aantal juvenielen t.o.v. het aantal volwassen kan geschat worden. Door dit resultaat te vergelijken met de eerste telling kan de bevolkingsaangroei bepaald worden.

Tellen kan gebeuren aan zolders, kasteel- en kerkzolders, bruggen, bomen, tunnels en allerlei gebouwen. Zowel in je eigen tuin als publieke plaatsen. Zorg dat je op privé-terrein steeds de nodige toestemming hebt.

Om de schatting van de koloniegrootte beter te kunnen bepalen kunnen meerdere telnachten per periode uitgevoerd worden. Dit is echter geen vereiste: in theorie blijft de koloniegrootte in een gebouw stabiel over éénzelfde periode. Uitwisseling met satellietkolonies is mogelijk. Boombewonende soorten gebruiken een heel netwerk aan bomen en verhuizen frequent.

Telmethode bij zonsondergang

- De telling uitvoeren **bij gunstige weersomstandigheden**: geen regen, geen sterke wind en niet bij lage temperaturen ($>10^{\circ}\text{C}$)
- De waarnemer dient post te vatten **onder de uitvliegopening** : op een plaats waar men over een goed gezichtsveld beschikt maar toch op voldoende afstand teneinde de vleermuizen niet te verstoren. Om de uitvliegende dieren beter te kunnen opmerken kan men zich best tegenover de hemel opstellen, daardoor steken hun silhouetten beter af tegen het avondlicht. Bvb Grootoorvleermuizen hebben vaak de gewoonte om dicht langs de muur naar beneden te 'dwarrelen';
- **Alle uitvliegopeningen moeten gekend zijn en simultaan gemonitord worden** met liefst één persoon per uitvliegopening. In dit geval worden de verschillende resultaten met elkaar opgeteld. Door goede afspraken met elkaar te maken worden dubbeltellingen vermeden. Vleermuizen die niet duidelijk vanuit de uitvliegopening komen mogen niet meegeteld worden.
- De monitoring gebeurt **zowel visueel** (met 't blote oog of evt. een verrekijker) **als akoestisch** (batdetector). Het gebruik van een batdetector vormt naast determinatie ook een ideaal hulpmiddel om de vleermuizen tijdens de schemering tijdig te horen aankomen. Visueel waarnemen blijft echter belangrijk, sommige Grootoren gebruiken hun 'fluistersonar' (heel stille pulsen met beperkt bereik) en zijn daardoor maar niet of nauwelijks hoorbaar.

Telmethode bij zonsondergang

- Het is absoluut uit den boze om de uitvliegopeningen te verlichten! Dit verstoort de kolonie en maakt 't telresultaat ongeldig. Indien nodig kan een nachtkijker, warmtecamera of infraroodkijker gebruikt worden. Dit heeft geen storende invloed op de dieren.

Telmethode bij zonsopgang

- Punten idem als “Zonsondergang”
- Vleermuizen vliegen vaak niet onmiddellijk naar binnen maar zwermen rond de kolonieplaats en voeren daarbij ‘schijnlandingen uit’: daarbij landen ze kort en vliegen terug weg

Het gebeurt niet zelden dat vleermuizen tijdens de telling terugkeren naar de kolonie. Soms heel kort na het uitvliegen maar vaak ook later als de moeders terugkeren om hun jong te zogen. In dergelijk geval moet dit aantal afgetrokken worden van het totaal aantal uitvliegers.

Timing

- Postvatten **begint ten laatste 15 min vóór zonsondergang** en zelfs vroeger bij lagere lichtintensiteit zoals een bewolkte hemel of in bossen. De uitvliegtijd varieert per soort: Dwergvleermuizen en Laatvliegers vliegen vrij vroeg uit, een goeie indicatie is het moment waarop 't moeilijk wordt om een boek te lezen zonder verlichting. Myotis-soorten en Grootoren vliegen pas uit bij meer duisternis.
Bij zonsopgang: postvatten ten laatste 1 uur vóór zonsopgang.
- Indien gewenst kan het aantal uitvliegende dieren opgedeeld worden in groepen van 5 minuten. Daardoor kunnen de verschillende momenten zoals pieken en dode momenten bepaald worden. Maar dit is geen vereiste.
- Bij zonsondergang stopt de telling **ten vroegste 30 minuten** na 't uitvliegen van het laatste dier. Indien de telling om eender welke reden vroeger wordt afgebroken moet dit vermeld worden bij de opmerkingen.
- Bij zonsopgang stopt de telling 30 min na het invliegen van het laatste dier.
- Indien geen enkel dier waargenomen wordt, blijft men op post tot ten vroegste 1 uur na zonsondergang, idem voor zonsopgang. Daarna mag de monitoring beëindigd worden. Merk op dat dieren na 't invliegen bij zonsopgang nog van locatie durven veranderen (vooral kolonies in bomen).

Vademecum voor het tellen van uitvliegers

Verwerking data

- Je kan de aantallen gewoon bijhouden door streepjes zetten of een klickteller.
- Vleermuizen vertrekken vaak in golven, blijf dus waakzaam.
- Waarnemingen moeten ingevoerd worden in www.waarnemingen.be. Bij 'gedrag' dient dan "op kolonie in bomen, gebouw of anders" aangeduid te worden. Zo kunnen de gegevens snel teruggevonden worden. Ook het vermelden van de telmethode in het opmerkingenveld evenals bijkomende gegevens zoals temperatuur of weersomstandigheden zijn steeds nuttig.

Waarnemingen.be

natuurpunt Invoeren > Waarnemingen > Soorten > Overzichten > Mijn Waarnemingen.be > Projecten >

Waarneming

Velden met ! zijn verplicht

protocol

! datum / tijd hh mm

! gebied

! soortgroep

! soort

! aantal

onbekend man vrouw

Zeker Escape

Onthoud alle velden onder dit aankruisvak

stadium (kleed)

gedrag

waardplant

biotoop

Telling van uitvliegers.

toelichting

collectie / monster nr.

Bescherming van kwetsbare situaties

verborgen tot

of KM-hoofnagling

precisie 10m 100m 1km Gebied

wgs84 lat lng

Species (pictures not to scale)	Wingspan	Wing shape	Typical flight pattern	Summer roosts
 Pipistrelle	19cm - 25cm	Narrow wings	Flies about twice the height of average person, makes lots of downward swoops. Irregular flight & makes lots of turns.	Buildings, esp modern houses & larger buildings. Also in tree holes, behind ivy & in bat boxes.
 Daubenton's	24cm - 27cm	Broad wings	Often just above water or flying along hedgerows in wide arcs or circles. Steady height & flight pattern.	Bridges, tunnels & culverts close to water, also old trees overhanging waterways. Occasionally in old stone structures.
 Brown long-eared	23cm - 28cm	Wide wings with broad ends, can usually see the distinctive ears	From ground level to treetops. Fairly slow, fluttering flight & often hovers.	Often in older buildings with large roof spaces, esp churches & barns. Also tree holes & bat boxes.
 Leisler's	26cm - 32cm	Narrow & pointed, similar to noctule	At treetop level, fairly straight with shallow dives & gradual rises.	Tree holes & bat boxes but also old or modern houses & industrial buildings.
 Serotine	32cm - 38cm	Broad, rounded tips, wings look very dark	Lower than treetops, along edge of trees & hedges, can hover & pick insects from leaves.	Buildings, esp houses built around 1900 with high gables, also churches.
 Noctule	32cm - 40cm	Long & quite narrow with rounded tips	Very high above treetops, fast straight flight with deep wing strokes & steep dives.	Mainly in tree holes but sometimes in buildings. Also roost in tall chimneys & bridges.

If you see bats returning to their roosts they may be using the flight patterns described above, but when bats are swarming they will not usually be flying in this way.

*De afmetingen van de silhouetten zijn niet in verhouding

Vademecum voor het tellen van uitvliegers

Spreeuw

Spanwijdte 370-420

Gewicht 65-94

Gewone
Dwergvleermuis

180-240

3.5-8

Gewone Grootoor

240-285

4.6-11.3

Franjestaart

245-280

5-12

Watervleermuis

240-275

7-15

Baardvleermuis

190-225

4-8

Ingekorven

220-245

7-15

Rosse vleermuis

320-400

19-40

Meervleermuis

200-300

14-20

Laatvlieger

315-381

14.4-33.5

*De afmetingen van de silhouetten zijn niet in verhouding

Bron: Atlas van de Nederlandse vleermuizen